

УДК 658.330

*Олександр Ярим-Агаєв, к.е.н., доц.
(доцент каф. «Економіка та підприємництво», Державний економіко-технологічний університет транспорту)*

*Людмила Дворська
(магістр, Державний економіко-технологічний університет транспорту)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ЯК ФАКТОР ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних економічних умовах впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах є пріоритетним напрямом. Адже вплив інноваційного чинника на виробництво сьогодні є радикальним і комплексним. Інновації поступово стають головним фактором економічного розвитку підприємства, що, у свою чергу, супроводжується зниженням витрат.

У статті досліджено особливості механізму впровадження нововведень на вітчизняних підприємствах. Визначено вплив інноваційного розвитку підприємства на зниження витрат. Обґрунтована необхідність дослідження та розробки ефективної стратегії управління процесом впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах на сучасному етапі розвитку економіки.

Результати проведених досліджень довели, що інновації виступають основним фактором економічного розвитку підприємства, зокрема справляють значний вплив на зниження витрат, сприяють підвищенню рівня ресурсозбереження виробництва.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інновації, нововведення, витрати, ресурсозбереження, технології, ефективність виробництва.

© Ярим-Агаєв О., Дворська Л., 2016

*Александр Ярым-Агаев, к.э.н., доц.
(профессор каф. «Экономика и предпринимательство», Государственный
экономико-технологический университет транспорта)»*

*Людмила Дворская
(магистр, Государственный экономико-технологический университет
транспорта)»*

ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИЙ КАК ФАКТОР СНИЖЕНИЯ ИЗДЕРЖЕК ПРЕДПРИЯТИЯ

В современных экономических условиях внедрение инноваций на отечественных предприятиях является приоритетным направлением. Ведь влияние инновационного фактора на производство сегодня является радикальным и комплексным. Инновации постепенно становятся главным фактором экономического развития предприятия, что, в свою очередь, сопровождается снижением затрат.

В статье исследованы особенности механизма внедрения нововведений на отечественных предприятиях. Определено влияние инновационного развития предприятия на снижение затрат. Обоснована необходимость исследования и разработки эффективной стратегии управления процессом внедрения инноваций на отечественных предприятиях на современном этапе развития экономики.

Результаты проведенных исследований доказали, что инновации выступают основным фактором экономического развития предприятия, в частности оказывают значительное влияние на снижение расходов, способствуют повышению уровня ресурсосбережения производства.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновации, нововведения, затраты, ресурсосбережение, технологии, эффективность производства.

*Aleksandr Yarym-Aghaev, PhD, associate professor
(associate professor of Department «Economics and Entrepreneurship», State
Economy and Technology University of Transport)*

*Lyudmila Dvorska
(master, State Economy and Technology University of Transport)*

INNOVATION AS A FACTOR REDUCING COSTS OF THE ENTERPRISE

In the current economic conditions of introduction of innovations in domestic enterprises is a priority. The influence of the innovative factor of production today is radical and comprehensive. Innovation is gradually becoming the main factor of

economic development of the enterprise, which in turn is accompanied by a decrease in expenses.

The article studies features of the mechanism of introduction of innovations in domestic enterprises. The influence of enterprise innovative development on cost reduction. The necessity of research and the development of effective management strategies the process of introduction of innovations in domestic enterprises at the present stage of economic development.

The results of these studies proved that innovation as a main factor of economic development of enterprises in particular have a significant impact on cost reduction, improve resource-saving production.

Keywords: innovation, cost, resource saving, technology, efficiency of production.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки вітчизняних підприємств особливої актуальності набуває питання активізації інноваційного розвитку виробництва. Необхідно наголосити, що інноваційна діяльність підприємств спрямована власне на прогресивне оновлення техніко-технологічної бази виробництва, використання нововведень, а також нових способів і форм реалізації потенціалу суб'єкта господарювання, що, у свою чергу, впливає на зниження витрат, рівня споживання ресурсів та підвищення ефективності виробництва. Отже, впровадження інновацій стає важливим чинником науково-технічного та економічного розвитку виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційна діяльність підприємств стала предметом досліджень багатьох вчених. Так, у статтях І. Багрова та О. Юдіної [1; 10] проаналізовано фактори, що впливають на ресурсозбереження та інноваційний розвиток підприємств, а також оцінено вплив інноваційної діяльності й окремих її напрямів на результати роботи промислового підприємства.

І.С. Голишова і Т.І. Притиченко [4] у своїй праці визначають інноваційні нововведення як основні резерви зниження собівартості продукції.

Н.Б. Проценко [6] обґрунтовує необхідність застосування регламентної системи управління інноваційним процесом і розробки комплексної системи управління інноваціями з метою зниження витрат підприємств у сучасних умовах.

На особливу увагу заслуговує дослідження О.Я. Галушак [3], у якому розкрито важливість оцінювання впливу інновацій на витрати підприємств та сформовано стадії інноваційного процесу на машинобудівних підприємствах.

Проте, на нашу думку, недостатньо розробленими залишаються питання щодо визначення підходів до оцінки впливу інноваційного фактора на зниження витрат підприємства.

Метою статті є дослідження особливостей механізму впровадження інноваційних нововведень і визначення чинників впливу інноваційного розвитку підприємства на зниження витрат із подальшим обґрунтуванням необхідності дослідження та розробки ефективної стратегії управління процесом впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах на сучасному етапі розвитку економіки.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ефективність функціонування вітчизняних підприємств на сучасному етапі господарювання залежить насамперед від раціонального використання ресурсів, зниження витрат виробництва, що, у свою чергу, забезпечує не лише зростання прибутку та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, а також його економічний розвиток. Як показує світовий досвід, головним фактором ефективного розвитку підприємств і всієї економічної

системи є інновації, оскільки вони сприяють створенню нової техніки і технології, наукомісткої продукції, впливають на зниження витрат ресурсів [10, с. 108].

Слід зазначити, що в економічній літературі наведено велику кількість визначень поняття «інновації».

Зокрема, термін і поняття «інновації» як нову економічну категорію ввів австрійський вчений Й.А. Шумпетер, який у роботі «Економічні цикли» [9, с. 112–118] досліджував основні поняття теорії інноваційних процесів, розглядав інновації як зміну технології і управління, як нові комбінації використання ресурсів. При цьому він розглядав економічну інновацію як економічний вплив технічної зміни.

Б. Твісс визначає інновацію як процес, в якому винахід або ідея набуває економічного змісту [8].

На думку Б. Санто, інновація – це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій, і у випадку, якщо інновація орієнтована на економічну вигоду, прибуток, її поява на ринку може принести додатковий дохід [7].

Щодо висвітлення поняття «інновація» у міжнародних стандартах слід зазначити наступне: інновація є кінцевим результатом інноваційної діяльності, що отримав втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового або удосконаленого технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг [5].

В.О. Василенко визначає інновацію як нововведення, пов'язане з науково-технічним прогресом і полягає в оновленні основних фондів і технологій, в удосконаленні управління та економіки підприємства [2].

Отже, розглянувши трактування визначення поняття «інновація» у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, узагальнимо: інновацією є нововведення, рішення, система, процедура, метод техніко-технологічного, організаційно-економічного, управлінського чи соціального характеру, наділене суттєвими відмінностями від існуючої практики і вперше запроваджується на підприємстві.

Інноваційна діяльність вітчизняних підприємств передбачає насамперед оновлення продукції та технології виробництва, що відбувається безпосередньо під впливом постійного розвитку та зміни видів творчої праці.

Зауважимо, що впровадження інновацій на підприємстві є складним процесом трансформації новоотриманих ідей та знань у інноваційну продукцію.

На сучасному етапі господарювання для успішного економічного розвитку вітчизняних підприємств постає гостра необхідність у реалізації сучасних досягнень науково-технічного прогресу, що, у свою чергу, дасть змогу знизити витрати на виробництво продукції та підвищити її конкурентоспроможність на ринку.

Слід зазначити, що аналіз розвитку економіки на сучасному етапі доводить, що інноваційні процеси проникли в усі види діяльності підприємства: чи то науково-технічна, чи то виробнича, чи то маркетингова діяльність.

Зокрема, впровадження маркетингових інновацій основним чином відображаються на показниках, що характеризують конкурентоспроможність підприємства, його позиції на ринку та попит на його продукцію. Для технологічних інновацій основною сферою, в якій знаходять відображення впроваджені зміни, є виробництво і збут.

У ході цього дослідження впровадження інновацій в процесі виробництва розглядаються як застосування нововведень у вигляді інноваційних продуктів і техно-

логії з метою скорочення витрат підприємства та підвищення ефективності його функціонування. Зокрема, на сучасному етапі господарювання інновації стають головним засобом ресурсозбереження та зростання ефективності виробництва, необхідною умовою підвищення якості та кількості продукції, появи нових товарів і послуг, що сприяє прогресивному розвитку і поліпшенню результатів роботи підприємств [1, с. 8]. Оскільки ефективність функціонування підприємства полягає насамперед у співвідношенні корисного результату і витрат факторів виробництва, впровадження інновацій стає невід'ємною частиною виробничої та підприємницької діяльності на сучасному етапі господарювання. Зауважимо, що здійснення інноваційної діяльності вітчизняними підприємствами потребує значних витрат та інвестиційних вкладень.

У зв'язку з тим, що у більшості підприємств немає вільних коштів для здійснення інноваційної діяльності, а високі ставки відсотків за банківський кредит зумовлюють його недоступність для більшості підприємств, існує практика використання впроваджених інноваційних розробок. Результати досліджень показують, що запозичення інноваційних розробок вимагає в 5–10 разів менше витрат, ніж самостійні розробки, а також дає значний вигравш у часі [6]. Тому в сучасних умовах господарювання особливого значення набувають так звані безінвестиційні резерви росту ефективності виробництва, серед яких найбільш простими та дієвими є запозичення впроваджених інновацій.

Сьогодні в інноваційному середовищі існує чимало розробок, готових до впровадження у виробництво і спрямованих як на підвищення конкурентоспроможності підприємства, так і на зменшення витрат. Отже, використання впроваджених інноваційних нововведень у виробництві є одним з найбільших малоінвестиційних резервів росту ефективності функціонування вітчизняних підприємств на сучасному етапі. У вказаному аспекті інновації слід розглядати як прогресуючий фактор, оскільки вони постійно поновлюються і є невичерпними ресурсами росту ефективності, їх обсяг постійно зростає, а використання впроваджених інноваційних нововведень не потребує значних капітальних вкладень.

Процес впровадження інновацій на підприємстві має кілька стадій [3].

1) Виникнення та формування ідеї про впровадження інноваційного нововведення.

2) Дослідження ринку існуючих інноваційних розробок.

3) Формування концепції інноваційної діяльності підприємства.

4) Визначення витрат і вибір джерел фінансування впровадження інновації.

5) Встановлення ефективності інноваційного нововведення.

6) Проектно-конструкторські розробки.

7) Експериментальні дослідження.

8) Впровадження інновації.

9) Серійне виробництво нового продукту.

10) Отримання доходу.

Зауважимо, що перші три стадії є найважливішими у процесі впровадження інновації. Адже за умови обґрунтованого формування ідеї про впровадження інноваційного нововведення, дослідження ринку існуючих інноваційних розробок та формуванні концепції інноваційної діяльності підприємства можна визначити чи сприятиме впровадження інновації зниженню витрат підприємства.

Наступна (четверта) стадія полягає у визначенні витрат на впровадження інновації та пошуку джерел фінансування. Зауважимо, що це можуть бути як власні

фінансові ресурси підприємства, так і залучені – кошти українських або іноземних інвесторів. У разі залучення інвестицій підприємство повинно чітко усвідомлювати та враховувати інвестиційні ризики.

На п'ятій стадії встановлюють ефективність інноваційного впровадження.

Наступні дві стадії (проектно-конструкторські розробки та експериментальні дослідження) передбачають формування попередніх висновків щодо ефективності нововведення. Зокрема, під час експериментальних досліджень слід здійснити аналіз ефективності впроваджуваної інновації на підприємстві шляхом випуску невеликої партії інноваційної продукції.

Восьма стадія (безпосереднє впровадження інновації) полягає у виготовленні інноваційної продукції.

За результатами аналізу та вивчення попередніх етапів приймається обґрунтоване рішення щодо впровадження нововведення у серійне виробництво (дев'ята стадія).

Кінцевою стадією інноваційного процесу є отримання доходу.

Загалом, чітко організований інноваційний процес дасть змогу вітчизняним підприємствам ефективно впроваджувати нововведення й при цьому реально зменшити затрати, як на самі інновації, так і на подальше їх впровадження. Слід зазначити, що впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах відбувається з метою мінімізації витрат виробництва. Це є можливим за рахунок:

- 1) мобілізації резервів технології, що вже використовується;
- 2) освоєння нових інноваційних технологій, нових методів організації і управління виробництвом та збутом продукції. Відповідно, максимізація прибутку підприємства за рахунок мінімізації витрат визначає ефективність інноваційної діяльності.

Зауважимо, що інновації значною мірою впливають на витрати підприємств, зокрема матеріаломістких і енергомістких галузей. Тому впровадження інновацій на таких підприємствах сприяє зменшенню витрат на сировину, матеріали, паливо, а також витрат на утримання та експлуатацію устаткування. Під час впровадження інновацій потрібно чітко проаналізувати фінансовий стан підприємства та визначити витрати, які виникнуть у процесі впровадження новітніх технологій [3, с. 151].

Як було вище зазначено, інновації можуть впливати на різні аспекти діяльності підприємства, у тому числі на формування собівартості продукції. Впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій виробництва, переймання світового досвіду зі зменшення собівартості є найбільш раціональним шляхом зниження собівартості продукції.

I. Голишова визначає наступні фактори зниження собівартості:

- підвищення технологічного рівня виробництва (удосконалення техніки, технології, механізації, використання нових видів сировини);
- удосконалення організації виробництва та праці (розвиток спеціалізації виробництва, удосконалення організації праці);
- зміна структури та обсягу продукції (відносно зменшення умовно-постійних витрат, зміна структури випуску продукції);
- галузеві та інші фактори [4].

Також важливим фактором, що сприяє зниженню витрат підприємства, є дотримання всіх головних принципів ефективного розміщення продуктивних факторів, зокрема скорочення шляхів між виробником та покупцем, між виробництвом і сировинною базою. Необхідно наголосити, що на сучасному етапі господарювання важлива роль у визначенні впливу інновацій на витрати належить саме досліджен-

ню ринку інноваційних розробок та формуванні концепції інноваційної діяльності підприємства, що дасть можливість визначити ефективність впровадження інновацій що зменшення витрат.

Для подальшого економічного розвитку вітчизняних підприємств необхідно впроваджувати сучасні досягнення НТП, що дасть змогу знизити витрати на виробництво продукції та підвищити її конкурентоспроможність на ринку. Основними напрямками інноваційної діяльності щодо оптимізації витрат вітчизняних підприємств є такі:

- модернізація виробничого обладнання;
- технічне переоснащення підприємств з використанням сучасних інноваційних технологій;
- впровадження у виробництво нових видів продукції з урахуванням мінімізації відходів і можливості їхнього подальшого використання;
- розроблення нових технологічних процесів з використанням впроваджених нововведень.

Висновки та пропозиції. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що інновації доцільно розглядати як впроваджені в процесі виробництва нововведення у вигляді інноваційних продуктів і технологій з метою зниження витрат підприємства та підвищення ефективності його функціонування.

Впровадження на сучасному етапі інноваційних розробок для вітчизняних підприємств особливо актуально, оскільки більшість з них потребує вибору оптимальних шляхів успішного економічного розвитку саме через інноваційні перетворення.

Створення механізму управління інноваційною діяльністю, яка забезпечує зниження витрат і сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, зумовлює розробку ефективної стратегії управління процесом впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах, яка, у свою чергу, передбачає:

- визначення чинників інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, що являють собою рівень витрат за напрямками інноваційної діяльності і впливають на затратність та ефективність виробництва
- формування системи показників витрат виробництва і витрат на інновації
- моделювання та прогнозування взаємодії виробничої і інноваційної діяльності підприємства, а також оптимізації витрат.

На практиці реальний вплив інноваційних нововведень, спрямований на мінімізацію витрат підприємства, у кожному конкретному випадку має свої особливості, що визначаються специфікою діяльності окремого підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Багорова І.* Роль інновацій у ресурсозбереженні на підприємстві / І. Багорова, О. Юдіна // Вісник економічної науки України. – 2013. – № 2. – С. 7-12.
2. *Василенко В.О.* Креативне управління розвитком соціально-економічних систем: монографія. – К.: Освіта України, 2010. – 772 с.
3. *Галушак О.* Сутність та значення оцінювання впливу інноваційного впливу на витрати машинобудівних підприємств / О.Я. Галушак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.10. – С. 149-155.
4. *Голишова І.С.* Резерви зниження собівартості продукції [Електронний ресурс] / І.С. Голишова, Т.І. Притиченко // Студенческие конференции : Економічні та правові аспекти розвитку підприємств. – НТУ «ХПІ», 2012. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vcpil/TPtEV/2012_6/statti/17Golish.pdf

5. *Ильenkova C.Д.* Экономика и статистика фирм: монография / С.Д. Ильenkova, В.Е. Адамов, Т.П. Сиротина. – М.: Финансы и статистика. – 2002. – 258 с.
6. *Проценко Н.Б.* Інноваційна діяльність – основа економічної безпеки підприємства / Н.Б. Проценко // Вісник ЖДТУ. – 2015. – № 2 (72). – С. 175-188.
7. *Санто Б.* Инновация как средство экономического развития: Пер. с венг. / под ред. Б.В. Сазонова. – М: Прогресс, 2007. – 214 с.
8. *Твисс Б.* Управление научно-техническими нововведениями. – М: Экономика, 1999. – 316 с.
9. *Шумпетер Й.* Теория экономического развития / Й.Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.
10. *Юдіна О.* Оцінка впливу інновацій на збереження ресурсів підприємства / О. Юдіна // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій». – 2015. – Випуск 5. – С. 108-117.

REFERENCES

1. *Bagrova I.* Rol' innovacij u resursozbrerezhenni na pidpry'emstvi / I. Bagrova, O. Yudina // Visny'k ekonomichnoyi nauky' Ukrainy'. – 2013. – #2. – S. 7-12.
2. *Vasy'lenko V.O.* Kreaty'vne upravlinnya rozvy'tkom social'no-ekonomichny'x sy'stem: monografiya. – K.: Osvita Ukrainy', 2010. – 772 s.
3. *Galushhak O.* Sutnist' ta znachennya ocinyuvannya vply'vu innovacijnogo vply'vu na vy'traty mashy'no-budivny'x pidpry'emstv / O.Ya. Galushhak // Naukovy'j visny'k NLTU Ukrainy'. – 2010. – Vy'p. 20.10. – S. 149-155.
4. *Goly'shova I.S.* Rezervy' zny'zhennya sobivartosti produkciyi [Elektronny'j resurs] / I.S. Goly'shova, T.I. Pry'ty'chenko // Studenchesky'e konferency'y' : Ekonomichni ta pravovi aspekty' rozvy'tku pidpry'emstv. – NTU «XPY'», 2012. – Rezhy'm dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcpi/TPtEV/2012_6/statti/17Golish.pdf
5. *Y'l'enkova S.D.* Экономы'ка у' staty'sty'ka fy'rm: monografy'ya / S.D. Y'l'enkova, V.E. Adamov, T.P. Sy'roty'na. – М.: Fy'nansы y' staty'sty'ka. – 2002. – 258 s.
6. *Procenko N.B.* Innovacijna diyal'nist' – osnova ekonomichnoyi bezpeky' pidpry'emstva / N.B. Procenko // Visny'k ZhDTU. – 2015. – # 2 (72). – S. 175-188.
7. *Santo B.* Y'nnovacy'ya kak sredstvo ekonomy'cheskogo razvy'ty'ya: Per. s veng. / pod red. B.V. Sazono-va. – М: Progress, 2007. – 214 s.
8. *Tvy'ss B.* Upravleny'e nauchno-texny'chesky'my' novovvedeny'yamy'. – М: Экономы'ка, 1999. – 316 s.
9. *Shumpeter J.* Teory'ya ekonomy'cheskogo razvy'ty'ya / J.Shumpeter. – М. : Progress, 1982. – 455 s.
10. *Yudina O.* Ocinka vply'vu innovacij na zberezhennya resursiv pidpry'emstva / O. Yudina // Visny'k Dnipropetrovs'kogo universy'tetu. Seriya «Menedzhment innovacij». – 2015. – Vy'pusk 5. – S. 108-117.